

Bogusław Mieczysławski

BADANIA NAD DOBREM SPOSOBÓW OZNACZANIA
SKŁADU CHEMICZNEGO GAZÓW PIECOWYCH
W CEMENTOWNI "KUJAWY" W BIELAWACH

Zestawy do poboru prób gazów przemysłowych wyposażone są w filtr do wychwytywania pyłu /1,2/. Filtr jest zbiornikiem wypełnionym watą szklaną. Czasami zostaje on eliminowany z zestawu do poboru prób, jednak pod warunkiem, że pomiar prowadzi się przy sprawnie działającym urządzeniu odpylającym.

Wskutek pobierania gazu do analizy grubsze frakcje pyłu są zatrzymywane na filtrze, natomiast najdrobniejsze mogą osadzać się wewnątrz sondy lub przechodzić do płuczek. Pył osadzony na filtrze i w sondzie nie zawsze jest obojętny dla oznaczanych w gazach tlenków siarki i mgły H_2SO_4 . Związki te mogą reagować ze składnikami alkalicznymi zawartymi w pyłe.

W rozpatrywanym układzie technologicznym pył może zawierać niewielkie ilości popiołu pochodzące ze spalania oleju opałowego, w którym znajdują się tlenowe związki wanadu, tzn. katalizatory utleniania SO_2 do SO_3 . Reakcja ta może być także katalizowana przez obecne w pyłe związki Fe_2O_3 , CaO i MgO .

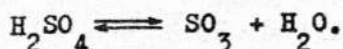
W czasie poboru prób na drodze od punktu poboru do płuczki następuje prawie zawsze kondensacja zawartej w gazach pary wodnej i SO_3 . W zależności od ilości obecnego w gazach SO_3 roztwór ten posiada bardziej lub mniej kwaśny odczyn. Powstający kondensat jest w kontakcie z zawartym w gazach SO_2 i może go rozpuszczać. Stopień pochłaniania SO_2 przez wykropliny uzależniony jest od pH roztworu. Jeżeli teraz drobny pył nie zatrzymany w filtrze zawiera składniki alkaliczne, to będą one reagować z kondensatem i obniżyć jego kwasowość, co z kolei będzie zwiększać zdolność rozpuszczania się SO_2 . Tak więc kondensacja pary wodnej będzie również wpływać na oznaczanie niższych wartości

stężeń związków siarki w porównaniu z ich faktycznym występowaniem w analizowanych gazach.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że do analizy pobiera się w zasadzie tylko H_2SO_4 obok śladowych ilości SO_3 . Zostało stwierdzone /3/, że w wyniku zmieszania się strumieni gazowych SO_3 i pary wodnej w ilości równej sobie, reakcja tworzenia się H_2SO_4 przebiega w ciągu $3 \cdot 10^{-4}$ s wg równania

Zawarty w mieszaninie gazowej H_2SO_4 ulega częściowo rozkładowi na SO_3 i H_2O wg reakcji /4,5/

Stopień rozkładu H_2SO_4 określa stała równowagi

$$K_p = \frac{p_{H_2O} \cdot p_{SO_3}}{p_{H_2SO_4}}$$

gdzie:

p_{H_2O} - ciśnienie cząstkowe pary wodnej w stanie równowagi,

p_{SO_3} - ciśnienie cząstkowe SO_3 w stanie równowagi,

$p_{H_2SO_4}$ - ciśnienie cząstkowe H_2SO_4 w stanie równowagi.

Zależność stałej równowagi - K_p - od temperatury przedstawia równanie /4,5/

$$\lg K_p = 5,881 - \frac{500}{T} + 1,75 \lg T - 5,7 \cdot 10^{-4} T,$$

w tym T - temperatura w stopniach Kelwina.

Z powyższego równania wynika, że im niższa jest temperatura gazu, tym mniejsza jest wartość K_p , co oznacza, że stopień rozkła-

du H_2SO_4 na SO_3 i H_2O jest znikomy. Rozpatrywany przypadek ma miejsce wtedy, gdy pobierany z przewodu do analizy gaz ulega ochłodzeniu w momencie przechodzenia jego zawartości przez układ pomiarowy.

Za podstawę w wyborze metod oznaczania poszczególnych składników w gazach piecowych powstałych podczas wypalania klinieru w cementowni "Kujawy" w Bielawach przyjęto skład chemiczny gazów powstałych ze spalania oleju opałowego oraz skład gazów wytworzonych w niektórych strefach cieplnych pieca podczas przemian fizykochemicznych zachodzących we wsadzie pieca.

Ze spalania oleju opałowego otrzymuje się gazy zawierające głównie CO_2 , H_2O , SO_2 , SO_3 i mgły H_2SO_4 oraz w mniejszych ilościach CO i H_2 . Natomiast gazy wytworzone w strefie suszenia, podgrzewania, kalcynacji i spiekania składają się przede wszystkim z pary wodnej i CO_2 oraz z niewielkich ilości SO_2 , SO_3 i mgły H_2SO_4 . W praktyce proces spalania odbywa się zawsze z pewnym nadmiarem powietrza, dlatego gazy piecowe oprócz wyżej wymienionych związków będą zawierały tlen.

Z tych względów skład chemiczny gazów piecowych postanowiono analizować następującymi sposobami:

- zawartość CO_2 , CO i O_2 aparatem Orsata i analizatorem spalin,
- zawartość SO_2 metodą jonometryczną, West Gaeke'a 3% roztworem H_2O_2 obok sumy SO_3 i mgły H_2SO_4 .

W trakcie oznaczania SO_2 metodą jonometryczną i za pomocą 3% roztworu H_2O_2 obecny w gazach reduktor, tj. tlenek węgla może przeszkadzać w uzyskiwaniu obiektywnych wyników na rzecz SO_2 /1,6/. Dlatego w celu ustalenia, czy i w jakim stopniu tlenek węgla na wpływ na pomiary stężeń SO_2 metodą jonometryczną i przy użyciu roztworu wody utlenionej, zdecydowano prowadzić jednocześnie oznaczanie SO_2 metodą West Gaeke'a niewrażliwą na działanie tlenku węgla. Opis sposobu oznaczania SO_2 tą metodą w powietrzu atmosferycznym podaje Paluch i Szynoradzki /7/.

Metoda jonometryczna pomimo swej prostoty i szybkości wykonania ma szereg wad, tzn. w czasie oznaczania SO_2 oprócz tlenu węgla mogą przeszkadzać takie reduktory, jak H_2 i H_2S oraz utleniacze, tj. NO i NO_2 , powodując przesunięcie równowagi reakcji w stronę powstawania J_2 /1,6/. Ponadto daje ona zaniżone wyniki w przypadku obecności w gazach niewielkich ilości SO_2 /8/.

Zawartość tlenków siarki, mgły H_2SO_4 i tlenu węgla analizowano raz na dwa tygodnie w ciągu IV kwartału 1973, I, II i III kwartału 1974, otrzymując następujące średnie roczne wyniki:

Stężenie CO oznaczone aparatem Orsata i analizatorem spalin % obj.	Stężenie SO_2 oznaczone met. jonometryczną g/Nm^3	Stężenie SO_2 oznaczone met. West Gaeke'a g/Nm^3	Stężenie SO_2 oznaczone w 3% roztworze H_2O_2 g/Nm^3	Stężenie SO_3 i mgły H_2SO_4 oznaczone w 80% roztworze alkoholu izopropylowego g/Nm^3
0,4	1,88	2,17	2,19	1,07

Przeprowadzone wymienionymi metodami analizy zawartości SO_2 w gazach wykazują, że najbardziej zbliżone do siebie wyniki daje metoda West Gaeke'a oraz analizowanie stężeń SO_2 w 3% roztworze wody utlenionej podczas jednoczesnego oznaczania SO_3 i mgły H_2SO_4 w 80% roztworze alkoholu izopropylowego. Metoda jonometryczna daje niższe wartości aniżeli dwie pozostałe. Może to wynikać z obecności w gazach piecowych pewnych ilości CO, który zaniża pomiary na rzecz SO_2 . Nie notowano natomiast ujemnego oddziaływania CO podczas absorpcyjnego badania SO_2 w 3% roztworze H_2O_2 .

B i b l i o g r a f i a

- [1] Praca zbiorowa, Kontrola analityczna w przemyśle chemicznym, t. III, Analiza produktów nieorganicznych, PWT Warszawa, 1955.
- [2] Juda J., Zwalczania zapyłania, Wyd. Związkowe, Warszawa 1962.
- [3] Amelin A.G., Powstawanie mgły przez kondensację pary, WNT Warszawa, 1968.
- [4] Malin K.M., Technologia kwasu siarkowego, PWT Warszawa, 1953.
- [5] Poradnik kwasu siarkowego, PWT Warszawa, 1956.
- [6] Waszak S., Wacławik J., Kontrola analityczna w przemyśle chemicznym, t. II, Analiza gazów, PWT Warszawa, 1955.
- [7] Paluch J., Szynoradzki Z., Metodyka pomiarów zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, II Metody oznaczania SO_2 , PAN, Wrocław, Warszawa, Kraków, 1969.
- [8] Czakis-Sulikowska M., Chemia analityczna, 7, 545, 1962.